

Pekka Haapakoski – en finländsk revolutionär marxist

Pekka Haapakoski var en centralgestalt i den trotskistiska strömning som växte fram i Finland kring 1970. Men 1977 flyttade han, tillsammans med flera andra som tillhörde den trotskistiska gruppen, till Sverige, där de fortsatte sin politiska verksamhet. Pekka hade stor betydelse både som marxistisk teoretiker/historiker och som politisk och facklig aktivist.

Nedan följer två artiklar (från tidningen *Internationalen*) som tecknar hans liv och hans politiska/fackliga verksamhet. Dessutom har undertecknad skrivit några rader om Pekkas samarbete med Marxistarkivet under de senaste 5-6 åren.

Martin F

Pekka Haapakoski 1944 – 2019

Internationalen 14/3 2019

Pekka Haapakoski avled under en resa i Brasilien i en oväntad sjukdomsattack. Pekka är välkänd inom Socialistiska Partiet och hela Fjärde Internationalen som den finländska trotskismens centralgestalt. En kamrat med en oerhörd kunskap, beläsenhet och produktivitet har lämnat oss.

Pekka Haapakoski, cirka 1982.

Jag vill här med några ord minnas en vän, en kamrat och en outtröttlig kämpe. Pekka var aktiv i den finska studentvänstern i slutet av sextioalet. Under denna tid var vänstern i Finland starkt inspirerad av den våg av radikalism som svepte genom Europa, i Frankrike, i Sverige, i England. Det var en ny vänster som hade antiauktoritära rebelliska drag och som stod utanför en steltnad socialdemokrati och auktoritära kommunistpartier.

I Finland så dog denna nya vänster dock snabbt ut. Större delen av den nya vänstern kom snabbt att inordnas i det finländska kommunistpartiets minoritetsfraktion, de så kallade "taistoiterna" som helt kom att dominera studentvänstern, vänstern inom kulturarbetarkretsar och en stor del av den traditionella arbetarrörelsen. Det var en rörelse som var obrottsligt lojal med det sovjetiska ledarskapet och nog i mycket hög grad styrdes direkt från Sovjet. Taistoitungdomar vandrade i sina blå skjortor skanderande paroller hyllande Sovjet, Otto Ville Kuusinen och VSB-pakten med Sovjet (vänskaps/samarbets/biståndspakten). Den taistoitiska pressen var fylld av APN-kommunikéer och någon marxistisk teoretisk diskussion saknades helt.

Det var i denna miljö Pekka verkade under större delen av sjuttioalet. En liten trotskistisk sympatisörgrupp bestående av sju-åtta personer utgjorde en tapper liten motkraft. Gruppen kallade sig till en början "Punikkiryhmä (Rödingsgruppen)" men bytte efter ett tag namnet till "Revolutionära Kommunisterna". Under en räkka av år gav man ut en tvåspråkig tidskrift under namnet Sovjetmakt i ett något naivt försök att lyfta fram arbetarrådsidén som något fundamentalt annorlunda än det stalinistiska bresjnevitiska Sovjetunionen. Sedermera bytte man namn på tidningen till "Arbetarmakt".

I denna grupp var Pekka den skrivande centralgestalten och den övervägande andelen av alla de artiklar som fanns i de åtta utgivna numren av *Sovjetmakt/Arbetarmakt* var skrivna av Pekka. Vi övriga i gruppen kan nog mer karaktäriseras som aktivister än skribenter. Pekka var osannolikt produktiv. Han inte bara skrev artiklarna i tidskriften utan han medverkade i *New Left Review*, *Mullvaden/ Internationalen*. Han översatte Bo Bergmans "Den socialism vi kämpar för" till finska. Han skrev en serie kompendier om kampen i Indokina, om kampen i Mellanöstern, om kampen mot juntan i Chile, och en sammanfattning av trotskismens grundteser i häftet "Sju teser om revolutionen". Pekka skrev ständigt. Pekka var det teoretiska navet i den lilla trotskistgruppen med en fullkomligt hisnande arbetsförmåga.

Vid sidan av detta ordnades Åbo och Helsingfors offentliga möten på universiteten med Tariq Ali, Benny Åsman och flera kamrater från den Fjärde internationalen. Den trotskistiska gruppen startade även en Irlandsgrupp, ett bokkafé, en av de första feministiska grupperna i Finland. Det var roliga tider men också tunga tider. Den lilla trotskistiska gruppen var hatad av den stalinistiska vänstern. I Finland uppkom aldrig den svenska "bokstavsvänstern". Det fanns en nästan lika liten maoistisk grupp men i övrigt låg taistoiterna som ett gigantiskt isblock över hela den radikala vänstern.

Mot slutet av sjuttioalet kom kamraterna i denna skara att i efterhand söka sig nya vägar. Några av kvinnorna i gruppen startade Rödkäringarna som blev en av de första organiserade feministiska grupperna i Finland. Pekka och några av de övriga kamraterna lämnade i slutet av sjuttioalet Finland och flyttade till Sverige. I Sverige kom Pekkas enorma kunskaper till sin rätt när han tillsammans med Sebastian Lindén (också en centralgestalt inom den finska trotskismen) var med och startade rörelsen "Stoppa Rasismen". Sedermera blev Pekka en central gestalt i det fackliga arbetet på SL.

Jag träffade Pekka efter många års paus nu sommaren 2018. Han var sig lik. En ganska småvuxen man med skarpa intelligenta ögon och en finurlig ofta lite ironisk humor. Han berättade att han

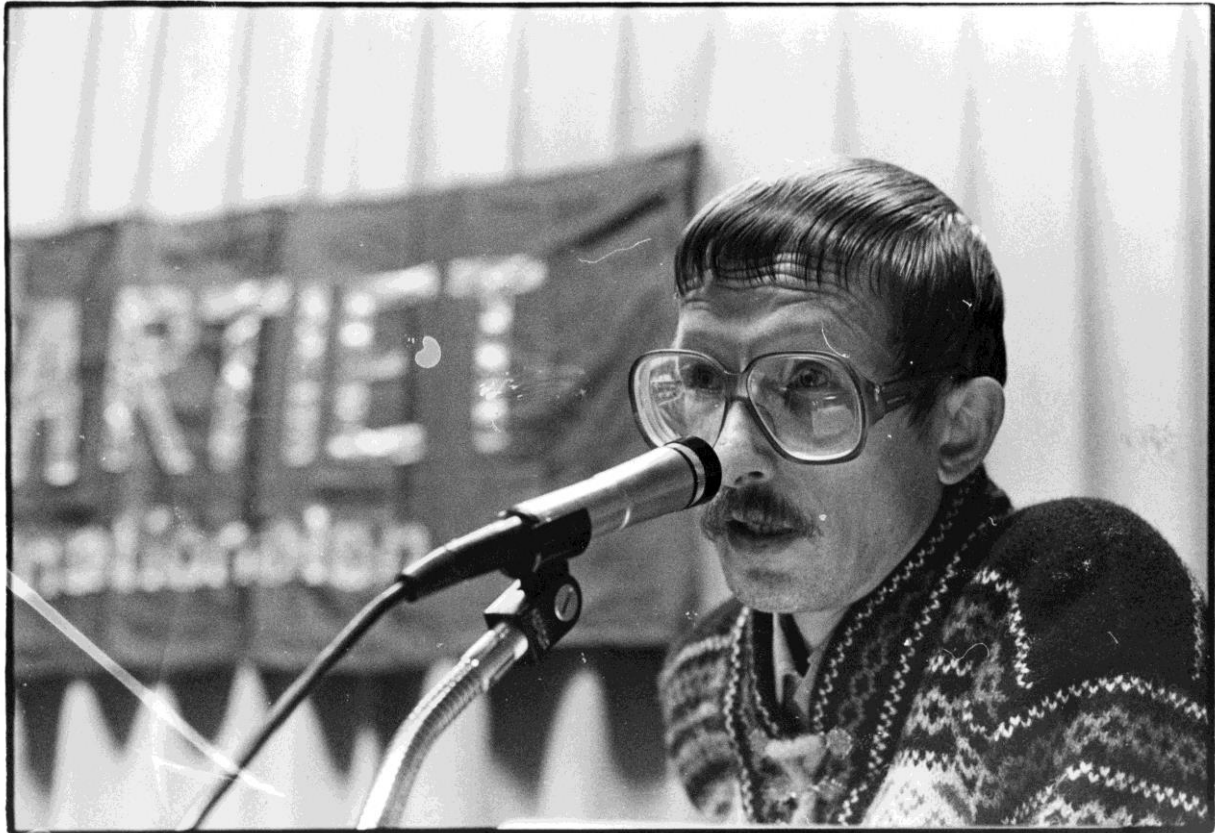
planerade att skriva en liten historik över den lilla trotskistiska gruppens kamp mot den monolitiska stalinistiska taistoitrörelsen. Han hade börjat samla material till denna historik men skulle först göra en tre månaders resa i Latinamerika. Tyvärr så blir nog denna historik sannolikt oskriven, skulle Pekka levat så hade däremot tveklöst en intressant historia blivit berättad. Pekka var en sann internationalist och en nyfiken världsmedborgare som hade personliga erfarenheter av många resor i Nordamerika, Sydostasien och Afrika (speciellt Afrika stod Pekkas hjärta nära där han besökte samtliga länder utom två där han inte fick visum). Nu skulle Sydamerika förutom Antarktis bli den sista kontinent han avsåg att besöka men här tog hans resa abrupt slut.

Vi är många som saknar Pekka, en man som i hela sitt liv bekämpade vulgärvarianter av marxismen och ständigt höjde socialismens humanistiska fana. Vi sörjer honom och deltar i dottern Erikas, dottersonen Elias och bonussonen Mirkas stora sorg.

Mogens Lindén

Pekka Haapakoskis gärning i Sverige

I *Internationalen* publicerades bara ett kort utdrag ur denna artikel. Här återges den i sin helhet

Pekka Haapakoski dog i en hjärtattack den 25 februari i Rio de Janeiro. Det blev den sista resan av många i hans liv. Han fick en död som inte vore honom, som internationalist, främmande.

Pekka tillhörde den finländska efterkrigsgenerationens tidigare del, i ett land som förlorat kriget. När student- och arbetarhändelserna i Frankrike 1968 inträffade, hade Finland till del en ny arbetarklass som uppstått med industrialiseringen, som krigskadeståndet i varor till Sovjetunionen medförde. Det gav en yngre och stridbar del i klassen. 1956 delade en generalstrejk den finska Landsorganisationen. Åren som följde var begynnelsen till välfärdsstaten.

Det socialdemokratiska ungdomsförbundet *Demarinuoret*, som då hade 40 000 medlemmar, och där det fanns intresse för trotskismen, hade bjudit in Fjärde Internationalens Ernest Mandel till ett föredrag i Helsingfors i september 1968.

1970 bildades *Punikkiryhmät/Röda grupper* och 1974 konstituerade man sig som *Vallankumoukselliset kommunistit / Revolutionära kommunister* som blev den första trotskistiska organisationen någonsin i Finland. 1973 bildades dess *Puna-akat / Rödkärringarna* senare *Marxist-Femenistit*. Tidningen *Neuvostovalta / Sovjetmakt* senare *Työvänvalta / Arbetarmakt* gavs ut 1974-1979.

Gruppen var verksam i Helsingfors och Åbo. Det handlade om solidaritet med Spanien och Chile samt de oppositionella i Sovjetunionen. När det främsta verksamhetsområdet tunnades ut med Vietnamkriget slut 1975 och då bl.a. Haapakoski flyttade till Stockholm 1977 försvann den övergripande klarsyn och förståelse som Pekka som studerat statskunskap – pol.mag. 1973 vid Helsingfors universitet – hade om Upplysningens och marxismens principer, att verkligheten överträffar både de stalinistiska som de (s)-reformistiska och borgerliga dogmerna. Haapakoskis artiklar om den finländska kommunistiska rörelsen och arbetarrörelsen hittas på webbplatsen www.marxistarkiv.se, se <https://marxistarkiv.se/skribenter2/haapakoski-pekka>

Huvuddelen av sin politiska verksamhet kom Pekka Haapakoski att utföra i Sverige och då främst i Stockholm. Den var en fulltidsverksamhet (såsom politiken varit för honom sen början av 1960-talet) och kan indelas i a) fackligt b) internationalism och c) antirasism.

Pekka tog anställning vid Stockholms lokaltrafik. (SL) Det blev främst som tunnelbaneförare. För honom var det förutom arbetet även en klassisk facklig verksamhet, att kämpa för rättvisare lön och drägligare arbetsvillkor. Men också, i likhet med vad fackliga basaktivister fått göra sen arbetarrörelsens början, för försvar och utökande av medlemmarnas demokratiska beslutsrätt över de egna angelägenheterna. Arbetsdelning är ju även grundvalen för maktcentralisering. Socialistiska Partiets fackklubb på SL blev en av partiets starkaste. I stort sett ligger vad som Pekka skrev där kvar där det först publicerades eller i arkiv.

Haapakoskis internationalism fick han nog redan i barndomen. Pappan Aarne Haapakoski var författare och hade bl.a. tagit en examen 1927 vid Sorbonneuniversitetet i Paris. Pekkas examensarbete vid universitetet i Helsingfors handlade om det efterrevolutionära Kubas utrikespolitik. Hans många resor i världen kom främst att gå till Afrika söder om Sahara. Rapporterna, som var analyser, publicerades under många år i tidningen Internationalen. Det tog slut med tiden, vilket inte berodde på Pekka utan på att redaktionen inte såg dem som behövliga. I grunden var detta bara ett litet tecken på att Haapakoskis politiska uppfattning förblev vid sin ursprungliga medan partimajoritetens blivit en annan. Haapakoski lämnade så småningom partiverksamheten.

Det som Haapakoski kom att igångsätta och leda under åren 1982-87 och som han i vida kretsar kommer att både minnas och tackas för är det antirasistiska arbetet. Den bärande tanken för honom var naturligtvis att dra in så många som möjligt i verksamheten. Han var mycket klar över detta för det förutsätter att det fredliga agerandet är ett måste. För Haapakoski var detta självklart.¹ Lyckligtvis finns hans viktigare artiklar lättillgängliga på marxistarkiv. Det är en fördel för det möjliggör att man under dagens nya villkor kan gå tillbaka och begrunda vad som var tidsbundet och vad som inte var det.

Pekka Haapakoski var som person mycket anspråkslös och närpå tillbakadragen. Han framhävde sig inte som person. De som kom i kontakt med honom kunde snabbt märka att han konsekvent

¹ De viktigaste texterna om detta ämne återfinns i samlingen [Om rasismen \(1982-86\)](#).

skiljde mellan sak och person. Han var, som många i arbetarrörelsen av hans kaliber, rak i sak gentemot motståndare och tvivlare men nedlät sig aldrig till personangrepp. Enligt Pekka missade dylikt fullständigt målet.

Pekka Haapakoskis frånfälle sörjs inte enbart av hans dotter Erika Palmgren med familj samt släkten utan av många vänner och kamrater vida över gränserna. Pekka Haapakoski kommer att gravsättas i sin födelsestad Helsingfors.

Per-Erik Wentus

Pekka Haapakoski och Marxistarkivet

Undertecknad har haft en hel del kontakter med Pekka under de senaste åren, med målsättningen att på Marxistarkivet publicera de av hans texter som han själv ansåg vara lämpliga att göra tillgängliga på det svenska språket. Och det blev en hel del texter, varav många översatts från finska av honom själv – dvs dessa har aldrig tidigare publicerats på svenska.

Marxistarkivet har redan publicerat ganska många av hans texter, vilket kan vara intressant för de som skulle vilja skriva eller veta mer om honom och hans politiska liv. Dessa texter, varav många handlar om Finland, är närmast unika eftersom mycket av det som skrivits om den finska arbetarrörelsen, särskilt dess kommunistiska del, är på finska. Pekkas översättningar fyller en hel del luckor när det gäller detta. För en komplett sammanställning, se [Texter av den finske marxisten Pekka Haapakoski](#)

De som är intresserade av att ta del av hans arbeten, rekommenderas särskilt en artikel som ursprungligen publicerades 1973 i brittiska *New Left Review*, men som Pekka översatt till svenska för Marxistarkivet, och försåg med en efterskrift om den finska kommunismens utveckling fram till 2012: [Arbetarrörelsen i Finland](#). Den kompletteras med flera artiklar om den finska fackföreningsrörelsen och andra delar av den finska vänstern och arbetarrörelsen.

Målsättningen var att Pekka skulle komma med ytterligare bidrag efter sin Brasilien-resa. Han hade bl a sammanställt en lista med ett 30-tal artiklar om främst den finska arbetarrörelsen, som han tänkte översätta till svenska – därav blir nu intet om ingen annan tar på sig jobbet. Dessutom hade han lovat att skriva en introduktion till ett ganska omfattande utdrag ur boken *Nyttiga idioter – Unga idealister, Lenin och sjuttioalet* (2009), som handlar om den finska 68-vänstern (vilken var världsunik eftersom den var Moskva-orienterad). Boken är främst baserad på intervjuer m m, där de som deltog själva får komma till tals. Nu får vi publicera utdragen utan Pekkas kunniga introduktion, som otvivelaktigt skulle ha förhöjt värdet av texterna genom att klargöra det historiska sammanhanget.

Martin Fahlgren 14/3 2019